

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความสำคัญของวัฒนธรรม

มนุษย์เมื่อมาอยู่รวมกันเป็นสังคมหรือเป็นประเทศชาติ ก็ย่อมจะมีการติดต่อเกี่ยวพันกันระหว่างกลุ่มคนในสังคม หรือในประเทศชาติหนึ่ง กลุ่มหนึ่งในสังคมนั้นหรือประเทศชาตินั้นจะอยู่รวมกันโดยด้วยความรู้สึกจะต้องมีสิ่งเกณฑ์ แบบแผนบางอย่างสำหรับการดำรงชีวิต และการยึดเหนี่ยวกลุ่มให้มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน แบบ นี้นักภาษาศาสตร์ใช้คำอธิบายว่าคือโครงสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีวัฒนธรรมเป็นแม่พิมพ์เป็นสื่อให้คนในสังคมเกิดความรู้สึกร่วมกันว่าเป็นพวกเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีศาสนา ศิลปกรรม วรรณกรรม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้รวมเรียกว่า "วัฒนธรรม" วัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่เข้าเกี่ยวเนื่องกับความเป็นชาติ ชาติใดที่ไร้ซึ่งวัฒนธรรมอันเป็นของตนเองแล้ว ชาตินั้นก็คงความเป็นชาติอยู่ไม่ได้

ชาติไทยถึงแม้ว่าจะเป็นชาติที่เก่าแก่มากช้านาน แต่ยังคงได้รับอิทธิพลของอารยธรรมที่เก่าแก่กว่ามาเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมของไทยอยู่บ้าง ฉะนั้นถึงอิทธิพลของอารยธรรมต่างชาติที่แพร่เข้ามาในสังคมไทย นับตั้งแต่ในสมัยโบราณแล้ว อารยธรรมจีนได้แพร่เข้ามา มาตั้งแต่ครั้งที่ชนชาติไทยยังมีรกรากอยู่ทางตอนใต้ของจีน ในเขตชวบูนาน และในขณะที่คนไทยก็ได้เริ่มติดต่อกับอินเดีย และรับเอาการนับถือศาสนาพุทธ ครั้นเมื่อไทยมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในสุวรรณภูมิ ก็ได้มีความสัมพันธ์กับชาติอีก 2 ชาติชาติ ซึ่งต่างก็ได้รับอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียอย่างมาก ได้แก่ ชนชาติขอม และชอม ชุมเป็นเจ้าของอาณาจักรทวารวดี และอาณาจักรขอม ซึ่งรุ่งเรืองอยู่ก่อนหน้านั้นตามลำดับ การรับเอาอารยธรรมของจีนของไทยจึงผ่านตัวกลางทั้งสองนี้เป็นส่วนใหญ่ นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 จนถึงศตวรรษที่ 15

ประมวล กฤษณสิน ไกล่คาวา "วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้กันเป็นผลผลิต

ของสังคม เป็นสมบัติและเป็นลักษณะประจำของสังคมนั้น ๆ " ¹ ฉะนั้นอิทธิพลจากสื่อมวลชน การขยายตัวทางการศึกษา การรับเอาความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามารวมในสังคม โดยเฉพาะวิวัฒนาการระดับชาติที่ข้ามกั้นพรมแดนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านวัฒนธรรมและจิตใจ โดยเฉพาะในเด็กวัยรุ่นซึ่งกำลังอยู่ในระยะของการ สร้างความเชื่อมั่นและปรัชญาชีวิต เพราะการรับเอาอารยธรรมตะวันตกนั้น รับเอาในลักษณะ ที่มีโคคอยเป็นคอยไม้ จึงทำให้วัฒนธรรมกระแสหลักอย่างยิ่งยงของไทย วัฒนธรรมตะวันตกมี อิทธิพลต่อความคิด ทัศนคติรวมถึงการแต่งกายและ ความประพฤติของวัยรุ่น เป็นอย่างมาก วัยรุ่นจะมองพิธีการ ราชประเพณี การเคารพผู้ใหญ่ คนตรีไทย แม่การแต่งตัวเรียบร้อยแบบ ไทย ๆ เป็นของล้าสมัย หันไปนิยมคนตรีจังหวะร็อบแรง ดนตรีแร็ป การถกเถียงหรือ วิจารณ์ผู้ใหญ่ ² สันนิษฐานเห็นว่า เป็นเรื่องเกิดขึ้นใหม่ เช่นทั้งความเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรมไทย ในจิตใจของคนไทยในยุคปัจจุบัน ซึ่งความเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรมนี้ยังหมายถึง ความ เสื่อมโทรมของชาติด้วย และความงอแงของวัฒนธรรมก็ย่อมหมายถึง ความงอแงของ ชาติด้วย เมฆอบเจ้าหญิง พูนพิสมัย กิติกุล ไค่ถาวไวธา "การเลิกวัฒนธรรมของตัวเอง จะเป็นด้วยอายุใดก็ตาม จะต้องเป็นการพยายามเลิกลม ทำลายชาติไปแน่นอน เพราะ วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงถึงคุณลักษณะของชาติ หากวัฒนธรรมของชาติ ใดถูกแทรกซึม เปลี่ยนแปลงให้เหมือนกับวัฒนธรรมของชาติอื่นก็อาจกล่าวได้ว่า ชาตินั้นถูกกลืนโดยวัฒนธรรม ในที่สุดก็จะมีอะไรจะเหลือแสดงความเป็นชาตินั้นเลย" ³

¹ ประมวล วิจัยค้นคว้า, คติชาตินิยม: การศึกษาในวัฒนธรรมไทย (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา) 2521 หน้า 13.

² ธนิกา วิจัยวุฒิเกียรติ, "การทดสอบการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่ เด็กวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่," ปรินทูปนพิมพ์การศึกษามหาบัณฑิต, มจร. ประสานมิตร, 2524. หน้า 2.

³ พูนพิสมัย กิติกุล, ม.จ., สารคดีวิจารณ์ (กรุงเทพฯ: บัณฑิตสาธิต) 2518 หน้า 3.

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ ยิ่งโลกดาวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมชาติไว้ดีกว่า

1. เป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญและความเจริญ และเชิดชูเกียรติของบุคคล บุคคลและของชาติ ตาตาคิดไม่มีวัฒนธรรมเป็นของตัวเองอาจได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามได้
2. เป็นเครื่องแสดงถึงบุคลิกลักษณะของประเทศชาติ และเป็นสิ่งเชื่อมโยง าวุชาติ
3. เป็นเครื่องมือสำคัญในการรณรงค์เอาใจใส่ปฏิบัติเป็นไปตามทำนอง 1
คลองธรรม

วัฒนธรรมเป็น เครื่องมือสำคัญที่จะทำให้มนุษยชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ใดอย่างมีความสุข วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อวัฒนธรรม สังคมและชาติ โดยเฉพาะวัฒนธรรม เป็นสิ่งเร้าคนชาติ เป็นกติกากฎและเอกลักษณ์ของชาติ จะนำอิทธิพลสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิด แรงจูงใจที่จะรักษาวัฒนธรรมเดิมของตนไว้หรือรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามา ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ของบุคคลเป็นสำคัญ ฉะนั้นบทบาทในการเสริมสร้างทัศนคติของบุคคลเพื่อการดำรงรักษาไว้ ซึ่งศิลปวัฒนธรรมอันงดงามนี้ให้คงอยู่ และเพื่อระมัดระวังวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้แก่นุชนรุ่น หนึ่ง ๆ ใดไปนั้น ถือเป็นเรื่องที่สำคัญประการหนึ่งของการให้การศึกษา คือ สถาบันการศึกษา คร.ธำรง บัณฑิต ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนการศึกษาของชาตินั้น ส่วนหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึง ก็คือ ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม การกระจายของวัฒนธรรมตะวันตก ความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีเป็นเหตุให้มีการขัดแย้ง ดึงเลใจ เกิดปัญหาว่า ทำอย่างไรจึงจะประสานวัฒนธรรม เกาและวัฒนธรรมใหม่ให้เข้ากันได้ ถ้าไม่รู้จักปรับปรุงแก้ไขให้วัฒนธรรมประสานกันได้ อย่าง เหมาะสมกับสมัยและเหตุการณ์แล้ว อาจถูกวัฒนธรรมอื่นที่มีอิทธิพล หนักกว่ากลืนไป ทำให้สูญเสีย เอกลักษณ์ของชาติได้ง่าย

---

1 นิพนธ์ สุขสวัสดิ์, วรรณคดีไทยเกี่ยวกับชนบทประเพณี (พิมพ์โลก: แผนกเอกสาร และการพิมพ์ มศว.วิทยุโลก) 2520, หน้า 6 - 7.

งานและนโยบายเกี่ยวกับวัฒนธรรม

จากสาเหตุข้างที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้รัฐบาลเกิดความตระหนักในวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติอัน กิ่งพันรัฐจึงได้วางนโยบายทางด้านวัฒนธรรมแห่งชาติเอาไว้ดังนี้

1. พึงจรรโลงและบำรุงงานของรัฐและของเอกชนที่ดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรมได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และเร่งระดมสรรพกำลังเพื่อการพัฒนา
2. พึงขยายงานเผยแพร่วัฒนธรรมทุกด้าน รวมทั้งให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทั้งในท้องถิ่นและต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมของชาติ
3. พึงขอเพิ่มเติม บุคลากร และบำรุงรักษาสมบัติวัฒนธรรมอันมีค่าของชาติให้เป็นไปตามหลักวิชา
4. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้มีการศึกษาและกวดวิจัยในวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของไทยพร้อมทั้งปลูกฝังทัศนคติ และค่านิยมอันพึงประสงค์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น
5. พึงส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และรู้สึกหวงแหนในวัฒนธรรมพื้นบ้านและท้องถิ่น
6. พึงสนับสนุนส่งเสริมศิลปร่วมสมัย ตลอดจนให้รู้จักปรับปรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติอันที่เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทย ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของคนไทย
7. เพื่อป้องกันการค้าล้าหลังของชาติซึ่งคนไทยเบียดเบียน ตลอดจนปกป้องรักษาศาสนสมบัติ
8. พึงอบรมบุคลากรด้านวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะในถิ่นที่ขาดแคลน เพื่อสนับสนุนและเผยแพร่วัฒนธรรม ตลอดจนส่งเสริมสถานภาพของศิลปินและบุคลากรที่อุทิศตนให้แก่การศึกษา ศิลปะ และส่งเสริมทางด้านวัฒนธรรม
9. รัฐบาลพึงหาทางให้เสริมธุรกิจและวัฒนธรรมได้เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

¹ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน, แผนวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา) ม.ป.ป. หน้า 40-41.

จากแผนนโยบายดังกล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นความหวังของรัฐบาลที่จะ
แก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรม โดยมีความมุ่งหมายทั่ว ๆ ไปดังต่อไปนี้

1. ต้องการให้วัฒนธรรมเด่นแพร่ไปถึงประชาชนให้มากที่สุด และโดยเร็วที่สุด
2. ต้องการที่จะให้เกิดความรู้อะละความเข้าใจ เรื่องวัฒนธรรมคนต่าง ๆ
ในทิวเขาวางอกซึ้งและถูกคองยั้งขิ้น
3. ต้องการที่จะให้มีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมคนต่าง ๆ ๑๐๒ ไป ทำนอง
เดียวกับที่บรรพบุรุษได้กระทำมาแล้ว
4. ต้องการที่จะฟื้นฟูวัฒนธรรมอันไ้ค่าที่เพาะฉวม
5. ต้องการที่จะทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยที่สำคัญให้เสื่อมโทรมและ
สูญหาย

ฉะนั้นการที่เราจะเห็นในชาติของเรา มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของวัฒนธรรม
ตามแผนนโยบายและความมุ่งหมายของรัฐ ดังที่กล่าวมาแล้ว ก็ต้องอาศัยการศึกษาเป็นสื่อ
ในการพัฒนา เพื่อการดำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมอันดีของชาติ เพราะถ้าเรามองในด้าน
ทฤษฎีสังคมแล้ว สังคมไทยก็เป็นสังคมเล็ก ๆ การศึกษาย่อมเป็นส่วนหนึ่งที่จะเสริมสร้างความรู้
ความเข้าใจ เพื่อการดำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมอันดีของชาติไว้ได้อย่างแน่นอน

การฝึกหัดครูเป็นระบทย่อยของระบบการศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาใน
ท้องถิ่น ได้ตระหนักถึงความสำคัญบทบาทและการกิจของตนเองเป็นอย่างดี โดยเฉพาะ
ในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ฉะนั้นกรมการฝึกหัดครูจึงได้สนับสนุนให้วิทยาลัยครู
ดำเนินการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม โดยจัดงบประมาณเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมไปให้วิทยาลัย
ครูดำเนินการในสถานวัฒนธรรมที่ใกล้ จากงบประมาณที่ได้มา กรมการฝึกหัดครูได้จัดสรรไปได้

¹ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนนโยบายวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา) ม.ป.ป., หน้า 32.

วิทยาลัยครูต่าง ๆ ทั่วประเทศมาบ้าง น้อยบ้าง ความความสำคัญของโครงการ และขึ้นอยู่กับ
 เงินที่ไ้มาจากสำนักงานประมาณ และกรรมการฝึกหัดครูยังโลกกำหนดแผนงานที่ชัดเจนขึ้น
 เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติภาระหน้าที่และบทบาทที่มีอยู่ของวิทยาลัยครู โดยเฉพาะงานด้าน
 วัฒนธรรมเวียงนี้คือ ให้จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมขึ้นในวิทยาลัย เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริม ประสานงาน
 ทางด้านวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นการศึกษาขนบธรรมเนียม และวิถีวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ ในชุมชนและ
 ห้องถิ่นที่วิทยาลัยครูนั้นตั้งอยู่

ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงธรรมชาติอันมีใจัยแห่งความเจริญของงาน และแข็งแรง
 มั่นคงของชาติ วัฒนธรรมของชาติโดยฉบับลักษณะแสดงให้เห็น ความเป็นชาติมีลักษณะ เฉพาะของตน
 เองยึดแยกไปจากชนในชาติอื่น การลักษณะ เฉพาะหรือวัฒนธรรมประจำชาติ เชื่อมโยงไป หรือคนใน
 ชาติที่อาศัย วัฒนธรรมประจำชาติของตนแล้ว เอกภพของชาติที่จะคงอยู่ แลคนไม่มั่นคงหรือดำรง
 อยู่ได้ทั้งปวงประชาชนในชาติก็จะแตกตกรัน ระส่ำระสาย หากความสงบสุขได้ยาก โดยเฉพาะ
 สังคมไทย ปัจจุบันกำลังประสบกับเหตุการณ์ที่น่าวิตกนี้

ชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่ชาติหนึ่งซึ่งมีบรรพชนทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติ
 หลายประการ ควรมีการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมคืดเพื่อความเป็นชาติไทยอยู่ตลอดไป แต่การอนุรักษ์
 วัฒนธรรมนั้น มองรู้ว่าวัฒนธรรมอะไรก็รักษาไว้ ไม่คืดทิ้งไป พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าอย่า
 ไล่เชื้อ เพราะเหตุเขาปฏิบัติดีต่อมาเป็นประจำ ซึ่งไม่จำเป็นตองคืดเชื้อไป อาจปฏิบัติด้วย
 ความเข้าใจผิดก็ได้ ถ้าเห็นวัฒนธรรมนั้นจะเปลี่ยนแปลงมาไซ้²

¹กรรมการฝึกหัดครู สำนักงานเขตชานุมกรม, 27 ปี การสถาปนากกรมการ
 ฝึกหัดครู (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรราย) 2521, หน้า 96.

²ดิถีฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., "กรณีศึกษาการสืบทอดวัฒนธรรม" (กรุงเทพฯ:
 โรงพิมพ์กรมการศาสนา) 2521, หน้า 5.

เนื่องด้วยวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติ ก่อให้เกิดความสามัคคี
 ระหว่างชนในชาติ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมอันเป็นผลให้เกิดการ
 พัฒนาและความมั่นคงทั้งในด้านการเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศชาติ จึงเป็นเรื่อง
 ที่คนไทยชาติจักได้ร่วมมือกันบำรุงรักษา ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมเพื่อให้วัฒนธรรมดำเนิน
 ไปอย่างไกลและประสิทธิผล จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมมีความสำคัญยิ่ง ดังในควรจะได้ทราบ
 ความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม" ก่อน เพื่อจะเข้าใจวัฒนธรรมได้ดังนี้ ซึ่ง อานนท์
 อากาภิรมย์ ได้ให้ความหมายวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมแปลคำสมาส คือ การรวม คำ 2 คำ
 เข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่ "วัฒนธรรม" หมายถึง ความเจริญของงาน รุ่งเรือง และ "ธรรม" หมายถึง
 ถึง กฎ ระเบียบ ขวปฏิบัติ เมื่อรวมแล้ว วัฒนธรรม จึงหมายถึง ความในระเบียบ ความมี
 วินัย ซึ่งความหมายวัฒนธรรมนี้ จึงเป็นศัพท์ของพระราชาคณะชั้นราชวรมหาบัณฑิต
 พุทธศักราช 2485 ที่กล่าวถึง วัฒนธรรมว่าเป็นลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของงาน ความ
 เป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวความหนาของชาติ และที่จรรยาอันดีงามของประชาชน

นอกจากนี้ พระยาอนุমানราชชน ยังได้ให้ความหมายวัฒนธรรมว่า เป็นสิ่งที่มนุษย์
 ในส่วนรวมผลิตสร้างขึ้นมา โดยการเรียนรู้จากกัน และดีคือเป็นความเจริญก้าวหน้า หรือ
 อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นส่วนทั้งหมดที่มนุษย์ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ พิธีกรรม
 กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่น ๆ ที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม จึงทำให้
 มนุษย์ต่างจากสัตว์อื่น ๆ เพราะมนุษย์มีภาษา มีสถาบันต่าง ๆ มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา มีเครื่องมือ

¹ อานนท์ อากาภิรมย์, สังคมวัฒนธรรมและประเพณี (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา)
 2519, หน้า 99.

² อนุมานราชชน, พระยา ชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ทางชุมชนว่าก็คือการศก
 2515, หน้า 107.

เครื่องใช้ที่ทันสมัย ซึ่งสามารถอธิบายความหมายของพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยภาพนอกเล่าหรือ
ประติมากรรมเป็นสัญลักษณ์

ส่วนสาโรช บัวศรี ให้ความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม" ไว้ดังนี้ วัฒนธรรม
หมายถึง ความดีความงามและความจริงในชีวิตมนุษย์ซึ่งปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ และโคกทอด
มาถึงเราในสมัยปัจจุบัน หรือว่าที่เราปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นในสมัยของเราเอง¹

สำหรับในต่างประเทศนั้น ในหนังสือ The Oxford Universal Dictionary
Illustrated ให้ความหมายของคำว่า " วัฒนธรรม " (Culture ไว้
2 นัย คือ

1. การปรับปรุงแก้ไขที่ดีขึ้นเกิดจากการศึกษาและมีหลัก
2. เป็นการปรับปรุงและแก้ไขทั้งทางจิตใจ ธรรมเนียม และการกระทำ

ส่วนใน Webster's New Collegiate Dictionary² ให้ความหมายไว้ว่า
การพัฒนาสติปัญญาและความรู้สึกอันดีต่อชีวิตด้วยการศึกษ และฝึกหัดมาเป็นอย่างดี เป็น
แบบแผนของพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งรวมทั้งการพูด ความคิด การกระทำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะขึ้น
อยู่กับระดับสติปัญญาของแต่ละคนว่ารับรู้ไว้ได้เพียงใด

ในประเทศไทยนั้นคำว่า "วัฒนธรรม" เป็นคำที่ ศาสตราจารย์เจ้าวรวงศ์เชอ กรมหมื่น
นราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติขึ้น โดยทรงแปลมาจากภาษาอังกฤษ จากคำว่า Culture
วัฒนธรรมเป็นคำไทยที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แยกให้เห็นได้ดังนี้ คำว่า "วัฒนธรรม" มาจาก
คำบาลีว่า "วัฒนธรรม" ซึ่งมีความหมายทั่วไปว่า เจริญออกงามรุ่งเรือง คำว่า "ธรรม" มาจาก

¹สาโรช บัวศรี, เอกสารเกี่ยวกับความหมายของวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ ม.ป.ท.

²Webster's New Collegiate Dictionary Massachusetts, G & C
Merriam Company 1977, p 202.

สันสกฤตว่า "ธรรม" ซึ่งหมายถึงกฎระเบียบ หรือปฏิบัติ นำ 2 คำมาสมาสกัน ดังนั้น ความหมายของคำว่าวัฒนธรรม ในภาษาไทยนั้น ถ้าจะให้ความหมายใตงาย ๆ ว่า หมายถึง ความเจริญงอกงามที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้น และกระทำสืบ อกันมาเป็นมรดกตกทอดไปสู่รุ่นหลัง และพระยาอนุมานราชชนกได้อธิบายว่า "วัฒนธรรม" คือ สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือผลิตขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมนั้นที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนกันได้อา ยอย่างกันได้ วัฒนธรรมคือ สิ่งอันเป็นผลิตภัณฑ์ของสังคมนั้นที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคน แ่กกันสื บต่อเป็นประเพณีกันมา

วัฒนธรรมคือ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติ และกิริยา อาการ หรือการ กระทำใด ๆ ของมนุษย์ในสังคมนั้น ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏ เป็น ภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรม คือ มรดกแห่งสังคม ซึ่ง สังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม¹

ที่มาของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมของทุกชาติ กล่าวได้ว่าล้วนมีที่มาจากแหล่งเดียวกัน คือ

1. ศาสนา เป็นรากฐานของวัฒนธรรม คือ สอนให้ทำความดี และแสดงออก ได้เห็นวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ เช่น ศิลปกรรม วรรณกรรม มีโบสถ์ วิหาร สถูป เจดีย์ เป็นต้น
2. ประเพณี ศาสนิกต่าง ๆ ย่อมมีประเพณีประจำชาติ ประเพณีที่ศึกษารักษาไว้เป็น วัฒนธรรมประจำชาติ เช่น การบวช การแต่งงาน งานศพ
3. ธรรมชาติ หลักกรรมของธรรมชาติ ย่อมมีเกิดและมีเจริญธรรมชาติเป็นเหตุ ทำให้คนเราต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อเกิดวิวัฒนาการ

---

¹ อนุมานราชชนก, พระยา วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย โดยเสฐียร โภเศษ (นามแฝง) (กรุงเทพฯ: คลังวิทยา) 2514, หน้า 87.

ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ในความหมายคำว่า วัฒนธรรม คือ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของงาน ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งในความหมายครอบคลุมถึง

1. ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของงาน คือ
  - ก. ความเจริญทางวัตถุ หมายถึง การกินที่อยู่ดี มีเครื่องใช้ดี มี ยารักษาโรคดี
  - ข. ความเจริญของงานทางจิตใจ หมายถึง ความซื่อสัตย์สุจริต ความ มีเบ็ดเตล็ดความ ความไม่เห็นแก่ตัว "ละไม่เบียดเบียนผู้อื่น"
2. ลักษณะที่แสดงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย
  - ก. การแต่งกาย การย้อมยารักษาที่เรียบร้อย
  - ข. การปฏิบัติตน เช่น การปฏิบัติตนต่อครอบครัว การปรับปรุงบ้านเรือนของตึกให้สะอาดเรียบร้อย
  - ค. การประพฤติตนในกา ทว่าเกียรติยศชาติประเทศบ้านเมือง
3. ลักษณะที่แสดงถึงความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ คือ
  - ก. ความสามัคคีกลมเกลียวของชุมชน
  - ข. ความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรมและศิลปกรรม
  - ค. ความนิยมไทยอัน เป็นชาติบ้านเมืองของตน
4. ลักษณะที่แสดงถึงศีลธรรมอันดีของประชาชน คือ
  - ก. การทำตนให้เป็นคนมีศีลธรรม
  - ข. การปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา
  - ค. การรักษาระเบียบประเพณีทางศาสนา

สรุปแล้ว วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงการเจริญของงานทั้งกายและจิตใจของชนในสังคมที่การนำหลักศีลธรรมมาปฏิบัติ อันจะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของกลุ่ม สังคมนั้น ๆ หักยกรวมกันทั่วไปอย่าง สันติสุข

จากความหมายวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ สามารถแยกกล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรม ออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้¹

1. วัฒนธรรมเป็นความหมายกว้าง ๆ หมายถึง วิถีทางและแบบฉบับในการ ดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบกันมา รวมทั้งความคิดต่าง ๆ ที่คนใดกระทำ สร้าง ถวายทอด สละสล และรักษาไว้ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ดังนั้นอะไรที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ย่อมเป็นวัฒนธรรม ทั้งสิ้น

2. วัฒนธรรมในความหมายแคบ หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของงาน ความเห็นระบือเย็บรอย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ จึงจำกัดเฉพาะขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิต ของมนุษย์ในสังคมของยุคโลกยุคหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้าง ระบือเย็บ กฎเกณฑ์ วิถีในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนระบือเย็บ ความเชื่อ ความ นิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ²

ลักษณะของวัฒนธรรม

เมื่อทราบความหมายของวัฒนธรรมแล้ว ก็ควรที่จะทราบลักษณะของวัฒนธรรมควยวามีลักษณะอย่างไร ซึ่งสุพัตรา สุภาพ โลกกล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้³ ได้แก่

¹ ประสทธิ กาตย์กอดอน ภาษากับวัฒนธรรม แบบเรียนวิชาภาษาไทย พ. 031 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช) 2518 หน้า 3-4.
² สุพัตรา สุภาพ สังคมวิทยา (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช) 2518 หน้า 119.
³ สุพัตรา สุภาพ เคมกิม หน้า 122-123.

1. เป็นสิ่งที่โหมโรงการเรียนรู้ เนื่องจากมนุษย์ต่างจากสัตว์ในแง่ที่อาศัย สัญชาตญาณ การกระทำต่าง ๆ ไต่จนมากหรือไม่ไต่เลย การเรียนรู้ต้องเรียนรู้จากมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะจากกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้ ไม่ใช่ถ่ายทอดทางชีวภาพ หรือกรรมพันธุ์ การเรียนรู้ทำให้เกิดปฏิภพที่อาศัยสัมพันธ์กัน

2. เป็นมรดกทางสังคม บุคคลใดเกิดสิ่งมีชีวิต ก็เรียนรู้วัฒนธรรมนั้นในสังคมนั้น ๆ เพราะ วัฒนธรรมเป็นของมีย่อยแล้วในสังคม เพียงแต่ถ่ายทอดกันต่อไปเท่านั้น และบุคคลรุ่นต่อ ๆ มากปรับปรุงก็เกิดสิ่งใหม่ ๆ เพื่อสร้างความสำเร็จให้แก่วัฒนธรรมและสังคมมนุษย์ให้อยู่ในระบอบสูงนั้น การที่วัฒนธรรมถ่ายทอดกันได้เพราะมีภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด ภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ใช้กันในทุกวัฒนธรรม ถ้าปราศจากภาษา วัฒนธรรมก็จะไม่มีการสะสม เพิ่มขึ้น ภาษาจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรม

3. เป็นวิถีชีวิต หรือแบบการดำรงชีวิต วัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกชาติ ทุกยุค ทุกสมัย แต่จะมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของแต่ละคน เป็นวัฒนธรรมเฉพาะอย่าง ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน

4. เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ เพราะมนุษย์มีการคิดสิ่งใหม่ ๆ ปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

นอกจากนั้นแล้วยังได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้เป็นอย่างดีอีกคือ ลักษณะของวัฒนธรรมที่สำคัญ 3 ประการ ทำให้เกิดความเจริญงอกงามสัมพันธ์กันมาไม่ขาดสาย คือ

1. การเรียนรู้และการคิดสะสม มนุษย์สามารถเรียนรู้ และคิดสิ่งต่าง ๆ ขึ้นจากปัญหาและประสบการณ์ แล้วสะสมเป็นมรดกสังคมเอาไว้เพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้ประพาศปฏิบัติในสิ่งที่ถูกควรได้สะดวก สิ่งที่สะสมไว้นี้คือ วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ยึดถือกันคนไทยในสังคมอยู่รวมกันได้อย่างมีความสุข

2. การปลูกฝังสั่งสอน เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นต่อไป เพื่อมาประพาศต่อเนื่องกัน ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาพอสมควร เพราะวัฒนธรรมนั้นต้องปลูกฝังกันจนเป็นนิสัย และส่งเสริมให้เจริญขึ้นด้วยการนำหัวอบรม

3. การปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ และการเปลี่ยนแปลงจะมาจากความเข้าใจ เพราะบุคคลที่รับชมคงคิดเปลี่ยนแปลงแก้ไขปรับปรุงของเดิมให้ดียิ่งขึ้น

องค์ประกอบของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมนี้ยังประกอบด้วยสำคัญ ๓ ประการด้วยกัน คือ

1 การรับรู้ คือ การที่จะบอกได้ว่า อะไร เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น และมีอยู่ในโลกนี้ซึ่งเกิดจาก

๑. เกิดจากการศึกษาเวลาเรียน

๒. เกิดจากกระดาษเช็ดมือเวลา

๓. เกิดจากความเชื่อในประเพณีทางวิชาการและวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ

๔. เกิดจากความเชื่อที่นำประโยชน์มาใช้ในปัจจุบัน
อันเรียกว่า เทคโนโลยี

2 การยอมรับ การยอมรับของคนส่วนใหญ่ จะประกอบด้วย ค่านิยมและกฎเกณฑ์ สำหรับการประพฤติบางประการ เพื่อคุ้มครองกระทำของตนเอง ซึ่งบางที่เราเรียกสิ่งนี้ว่า "อุดมการณ์" และอุดมการณ์เหล่านี้ควบคุมการกระทำของโลกสมัยปัจจุบันนี้อยู่มากทีเดียว

3. งานวัตถุ เช่น เครื่องจักร เครื่องมือ หนังสือ เสื้อผ้า สิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ บรรดาวัตถุทั้งหลายนี้มีความหมายทางวัฒนธรรมมาก และสิ่งเดียวกันอาจมีความหมายแตกต่างกันมากในแต่ละสังคม และสิ่งคนทั้งหลายก็จะแตกต่างกันมากในค่านิยม ในแง่ที่ว่าปริมาณมากน้อย และมีคุณภาพแตกต่างกันมากเพียงใด ที่จะทำให้เราเรียกสังคมต่าง ๆ ว่า "โบราณ คร่ากริ ทุนนิยม หรือก้าวหน้า" ซึ่งทั้งนี้เรามีความหมายเปรียบเทียบว่า สังคมใดเหนือกว่า หรือต่ำกว่ากัน ความก้าวหน้าทางวิชาการ เป็นความสำเร็จทางประสิทธิภาพของมนุษย์ แต่ก็ไม่ใคร่จะหมายความว่า ความสำราญนั้นจะต้องนำไปให้นุชนมีความสุข มีศีลธรรมและจิตใฝ่งาม

สาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง

วัฒนธรรมเป็นสิ่งไม่คงที่ เพราะมนุษย์มีการคิดค้นสิ่งต่าง ๆ ใหม่ ๆ หรือปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และสังคมวิทยาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมนั้นมีสาเหตุดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ได้แก่ สภาพของดินฟ้าอากาศ ซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติดังกล่าวกระตุ้นให้มนุษย์ประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อความสะดวกการดำเนินแปร เปลี่ยนแปลงดังกล่าว อันทำให้วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป
2. การเปลี่ยนแปลงในความต้องการของมนุษย์ โดยเหตุที่มนุษย์เข้าว ำปัญญาสูง ความนึกคิดของมนุษย์จึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง ความนึกคิดนี้ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในความต้องการของคนทีเพิ่มขึ้นโดยลำดับ อันเป็นผลให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป
3. การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทางสังคม สังคมมนุษย์ย่อมไม่ยู่คงที่ จะมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลา ตลอดจนการขัดแย้งระ ว่างชนชั้นเพิ่มมากขึ้นอันเป็นปัญหาทางสังคม มนุษย์จึงต้องหาวิธีการและสร้างระ เบียบปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหานั้นอยู่ยาก ดังที่วัฒนธรรมของมนุษย์ย่อม เปลี่ยนแปลงไปภาย

1 สมจิตต์ สีหะโรไชย "ภารกิจของมหาวิทยาลัยในการทำนุบำรุงและสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรม" ภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมไทยมุ่งหวัง ๑.ป.ท. 2517 โครงการมหาวิทยาลัย หน้า ๖. 101.

4. การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในสังคมต่าง ๆ ได้มีการติดต่อสื่อสาร อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันมีการติดต่อคมนาคม กระทำได้โดยสะดวกรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจึงเป็นไปอย่างกว้างขวางและมักจะปรากฏว่า วัฒนธรรมในสังคม กำลังพัฒนาวัฒนธรรมของสังคมที่เจริญแล้วคือ สังคมตะวันตก การหิบบิ๊มมีทั้งทาง วิชาการ ภาษา การแต่งกาย ศิลปกรรม การกีฬาและการปฏิบัติตนในสังคม

และนอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงสิ่งที่ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปในแนวอื่นอีก ดังเช่น อีราภรณ์ นาคพันธ์ โฉมฉายถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนทางวัฒนธรรมไว้ จำแนกได้ดังนี้

1. การเดินทาง ปัจจุบันความเจริญทางคมนาคมทำให้ส่วนต่าง ๆ ของโลกติดต่อกันได้สะดวกและรวดเร็ว การติดต่อของวัฒนธรรมต่าง ๆ จึงมีบทบาทสำคัญมาก ตัวอย่าง เช่น ในสมัยรัตนโกสินทร์ ปลายรัชกาลสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีชาวต่างประเทศเข้ามา ติดต่อกับไทยเป็นจำนวนมากจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงประเพณีบางอย่างไป เขตพระราชฐาน เช่น มีกฎของขังมิให้ราษฎรพลเสด็จเข้าสวนเสด็จ เป็นต้น

2. การบังคับทางการเมือง เช่น ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการบังคับให้คนไทยแต่งกายแบบตะวันตกทั้งประเทศ โดยออกกฎหมายประเภท "มาลान้ำไทย" คือผู้หญิง ต้องสวมหมวกนูนๆของตงแบบฝรั่ง สวมรองเท้า นอกจากนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงภาษากำหนดให้คนพูดทั่วประเทศ เช่น "ฉัน" "ทาน" "ขอมใจ" "ขอโทษ"

3. สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง เช่น วัฒนธรรมไทยสมัยก่อน แตกต่างจากสมัยนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมต่างกัน ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมบางอย่างจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนิน ชีวิตในปัจจุบัน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เช่น ในสมัยก่อนการแต่งกายของผู้ชายไทยต้องนุ่งผ้าม่วง โจงกระเบน ใส่เสื้อราชปะแตนไปทำราชการ การเดินทางก็ต้องใช้รถเก๊ก รถมรางเป็นยานพาหนะ ในปัจจุบันการแต่งกายเปลี่ยนไป ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและให้เหมาะสม กับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

---

¹ อีราภรณ์ นาคพันธ์. "ข้อสังเกตเกี่ยวกับวัฒนธรรม" วัฒนธรรมไทย 7 กรกฎาคม 2521 หน้า 33-34.

4. ความสำคัญทางการศก เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนไป เนื่องจากการยอมรับเอาวัฒนธรรมแปลก ๆ ใหม่ ๆ เข้ามา ตลอดจนความนิยมชมชอบในวัฒนธรรมของต่างชาติ เช่น ภาพยนตร์ ดนตรีต่างประเทศ แฟชั่นการแต่งกาย ทรงผม ตลอดจนเครื่องทุนแรงต่าง ๆ

สาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่กล่าวมานี้ เป็นสาเหตุที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จะทำให้วัฒนธรรมของชาติเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงกรณีก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรลงไป เพื่อสำรวจไว้ซึ่งความเป็นมาของชาติ เพื่อมุ่งเกียรติและความเจริญของชาติให้คงอยู่สืบไปไม่มีวันสูญหายไป

"ชาติหนึ่งเปรียบเสมือนร่างกาย วัฒนธรรมนั้นเปรียบเสมือนจิต
จิตจากร่างกายนั้นได้ วัฒนธรรมก็จากร่างกายนั้น"¹

ส่วนปัจจัยที่ อธิคมันทะ ได้กล่าวว่า² วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเนื่องจาก

1. การขอลืมจากวัฒนธรรมอื่น เมื่อมีการยอมรับเอาเทคนิค แนวความคิด หรือวัตถุต่าง ๆ ของสังคมอื่น โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับสิ่งที่รับเอามาว่าใช้ได้หรือเป็นที่ยอมรับในสังคมหรือไม่

2. การค้นพบ เป็นการพบข้อเท็จจริง ซึ่งไม่รู้มาก่อน แม้ว่าจะมีมานานแล้วทำให้ได้ความรู้ใหม่ เป็นการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับโลก เมื่อความรู้ได้พิสูจน์แล้วจะกลายเป็นปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในกรณีที่ได้เหตุผลของมัน การเปลี่ยนแปลงก็จะตามมาเมื่อความรู้ใหม่ ๆ ถูกใช้

¹ สุวภรณ์ นาคหิน "ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวัฒนธรรม" วัฒนธรรมไทย 7 กรกฎาคม 2521 หน้า 34.

² อธิคมันทะ "การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม" (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง) 2520 หน้า 17.

3. การประดิษฐ์ เป็นการใช้ความรู้ที่มีอยู่ก่อนแล้ว เพื่อทำสิ่งอันขึ้นมาใหม่ การประดิษฐ์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อยเป็นค่อยไป มีการผสมผสานและการปรับปรุงต่อเนื่องกัน การประดิษฐ์อาจแบ่งได้เป็น 2 อย่างคือ การประดิษฐ์ทางวัตถุ เช่น การสร้างระเบิดปรมาณู และการประดิษฐ์ทางอวัตถุ เช่น การสร้างพิธีกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมา

4. นวัตกรรม คือ การคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น (Innovation) หมายถึง ความคิดหรือพฤติกรรมหรือสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งมีรูปแบบและปริมาณแตกต่างจากรูปแบบเดิมที่เคยคงอยู่นวัตกรรมจะใช้กลุ่บในเรื่องการเปลี่ยนแปลงและเกิดสิ่งใหม่ ฉะนั้น นวัตกรรมจะใช้ในความหมายรวมทั้งการค้นพบและการประดิษฐ์

5. การกระจาย (Diffusion) การกระจายทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่วัฒนธรรมมีกำลังกดดันให้กระจายไปสู่อีกสังคมหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่มากจากการกระจายเผยแพร่ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อสังคมมีการติดต่อกัน เป็นกระบวนการที่มีทั้งการให้และการรับ การกระจาย

เหตุที่ทำให้วัฒนธรรมเสื่อมถอยลง

จะเห็นว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญ และมีความจำเป็นแก่ประเทศชาติอย่างมาก แต่ปัจจุบันนี้วัฒนธรรมของชาวไทย กำลังถูกละเลยและจะหายไปอย่างน่าใจหาย ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลต่อไปนี้

1. ประชาชนพอเมืองจันทน์ไม่ชอบ มักขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีพฤติกรรมบางอย่างแสดงให้เห็นว่าจะหากกรรมงประโยชน์ เป็นใหญ่ ครั้นถึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น และประเทศชาติของตน เช่น กรณีชาวทุจริตในวงการต่าง ๆ เป็นต้น
2. อิทธิพลทางความคิดและความประพฤติที่ไม่เหมาะสมจากต่างประเทศดังไหลท่วมท้นเข้ามาในประเทศไทยในระยะเวลาอันรวดเร็ว คนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ต่างก็รับเอาไว้เป็นแบบอย่างยึดถือปฏิบัติ โดยมิได้ปรับปรุงให้เหมาะสมแก่ชีวิตและสภาพของบ้านเมือง เช่น การหลงใหลคลั่งไคล้ในการรถยนต์และเต็นท์ที่ร้อนแรง ขาดความเคารพต่ออนุสาวรีย์ และครูอาจารย์ เป็นต้น

3. คนจำนวนมากหลงใหลในการเลี้ยงโชคและการพนัน ไม่คิดประกอบอาชีพ ให้เกิดผลผลิตทางงานต่าง ๆ มั่งคั่ง ใฝ่เงินมารวดเร็ว ใฝ่มากและใฝ่กาย โดยวิธีหลบเลี่ยง คดโกง หลอกลวง ทำให้ฐานะเศรษฐกิจของชาติตกต่ำลง

4. คนบางพวกเกิดความงี่เง่าเหอเหิม สรุยสุรายในการครองชีพ ขาดความ นิยมไทยแท้ การแต่งกายแบบทางประเทศที่ไม่เหมาะสมแก่วัฒนธรรมไทย นิยมไซของที่ทำใน ทางประเทศที่ประทานอาหารหมกหม้อในภัตตาคารหรูหรา มีดนตรีบรรเลง ทำให้รายได้ไม่พอ ภัยรายจ่าย จนมีชาวทุจริตในวงการต่าง ๆ

5. วัฒนธรรมอันดีงามของไทยที่ นิยมปฏิบัติกันมา ถูกลดเก้ด้วยรุ่นหรือคนหนุ่ม สาวยุคปัจจุบันกล่าวหา คร่ำครึ ไม่ทันสมัย เพราะความรู้เท่าไม่ถึงกาลและขาดผู้ชักนำปลุกฝัง ในทางที่ถูก เช่น ออกเสียงภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาทางชนไม่วัดไม่ถูกต้อง ทำความเคารพ แบบไทยไม่ถูกต้อง ไม่รู้จักประเทศไทยดีพอ ขาดความรู้เกี่ยวกับเมืองไทย ไม่รู้จักศาสนา ประจำชาติของไทยทำให้ขาดลักษณะความเป็นคนไทย

ประเภทของวัฒนธรรม

จากที่กล่าวมานี้ นอกจากจะนำให้ทราบวัฒนธรรมที่พอแล้ว ยังทำให้ทราบว่าวัฒนธรรม มีความแตกต่าง ซึ่งสามารถจัดแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้โดยแบ่งตามมุมมองในแง่ใด ดังที่ Ogburn ได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมวัตถุ ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ตู้เย็น รถยนต์ แก้วน้ำ โทรทัศน์ ฯลฯ
2. วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ หมายถึง อุดมการณ์ ค่านิยม แนวความคิดในเรื่องการแข่งขันอย่างมีเหตุผล ประเพณีการปฏิบัติต่อกันมา และเป็นที่ยอมรับกันในคอมของชนชาติตามเหมาะสม เช่น ศาสนา ความเชื่อ ความ สนิใจ ทัศนคติ ความรู้ ความสามารถ ซึ่งเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็น

นอกจากนี้ ประดิษฐ์ กาทย์กลอน ซึ่งเป็นอีกผู้หนึ่งที่แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท

คือ¹

1. ศักดิ์ธรรม ไคแก วันธรรมทางศาสนา ศักดิ์ธรรมและจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องของ "ศลิ" คือ ทางหรือหลักในการดำเนินชีวิต
2. เนติธรรม ไคแก วันธรรมทางกฎหมาย หรือชนบศธรรมเนยมประเพณี ความสำคัญเสมอด้วยกฎหมาย คือ บางอย่างแม้ไม่มีกฎหมายห้ามไว้ แต่การกระทำเขาก็เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสังคม เป็นข้อบัญญัติเพราะนั่นคือกันว่าเสียหาย
3. วัตถุประสงค์ ไคแก วันธรรมทางวัตถุประสงค์ สันนิษฐานสร้างชน
4. ศักดิ์ธรรม ไคแก วันธรรมทางสังคม เช่น การติดต่อกับกลุ่มคน มารยาทในการเข้าสังคม ฯลฯ

แต่จากการอธิบายของ มากาเรต มีด (Margaret Mead) ได้กล่าวว่า ในยุคปัจจุบันวัฒนธรรมเรามีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมบรรพวิสัย (Postfigurative) ที่มีแบบอย่างของความคิดและความประพฤติสถาปนาไว้แน่นอน ผู้เยาว์ที่เกิดมาในวัฒนธรรมประเภทนี้เรียนรู้แบบอย่างด้วยประสบการณ์ตรงจากผู้ใหญ่ทางเดียว ก็ถือว่าเพียงพอที่จะเป็นสมาชิกที่ไซการไธของกลุ่มชนนั้นแล้ว วัฒนธรรมแบบนี้ยังมีหลงเหลืออยู่ในรูปของสังคมปฐมฐาน (Primitive Societies) อันเป็นสังคมกลุ่มย่อยอยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง
2. วัฒนธรรมสหวิสัย (Cofigurative) ซึ่งทั้งผู้เยาว์ ผู้ใหญ่ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และเสริมสร้างประสบการณ์จากคนร่วมสมัย เพราะในช่วงอายุวัยของบุคคลมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ จะถือความแบบอย่างของบรรพชนฝ่ายเดียวยอมไม่เพียงพอที่จะอยู่ในสังคมนั้น ๆ สังคมแบบนี้มีอยู่ทั่วไปในโลกปัจจุบัน และ

---

¹ ประสิทธิ์ ภาพยักจอน ภาษากับวัฒนธรรม แบบเรียนภาษาไทย ท.031 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช) 2518, หน้า 9.

3. วัฒนธรรมอนาคตวิสัย (Profigurative) ซึ่งผู้ใหญ่วิเคราะห์จากผู้เยาว์แบบจำกัดว่าเป็นวัฒนธรรมใหม่ โดยเฉพาะของยุคปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมากเกินการคาดคะเนล่วงหน้า และนอกแบบ นวัตกรรม ผู้เยาว์เป็นผู้เผชิญอนาคตอันไม่แน่นอน โดยที่ผู้ใหญ่ผ่านชีวิตมาก่อนไม่อาจจะนำประสบการณ์เดิมของตนมาแนะนำหรือหาคำตอบให้ได้มากนัก เพราะสภาพการณ์ที่ผู้เยาว์ต้องเผชิญไม่เหมือนสภาพการณ์ของตนก่อนในวันคืนก่อน ๆ ทางเดี๋ยวนั้น ผู้ใหญ่และผู้เยาว์จะอยู่ร่วมสมัยกันได้โดยมีข้อขัดแย้งน้อยลงด้วยการที่ผู้ใหญ่ยอมเรียนรู้จากผู้เยาว์

งานการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดถือ กรอบแนวคิดตามคณะกรรมการฝ่ายวัฒนธรรมในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1. สาขาศิลปะ (The Arts) ได้แก่ ภาษา วรรณคดี ดนตรี ทัศนศิลป์ วรรณกรรม ทัศนศิลป์ ละคร ประติมากรรม ฯลฯ
2. สาขามนุษยศาสตร์ (The Humanities) ได้แก่ วัฒนธรรมนิยมประวัติศาสตร์ ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยาในสังคม ฯลฯ
3. สาขากีฬาและนันทนาการ (The Sports and Recreation) ได้แก่ การละเล่นมวยไทย หัดดาบ หัดยิง กระบี่กระบอง ฯลฯ

¹ วรรณไวทยากร (นามแฝง) ชุมชนบทความทางวิชาการ เรื่อง "องค์ประกอบขั้นรากฐานของการศึกษา" โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 25 สิงหาคม 2514 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช) 2514 หน้า 10. สรุปลงมาจาก Margaret Head, Culture & Commitment: A Study of the generation Gap, Bodley Head, London, 1970.

² คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ "แผนนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ" เอกสารการประชุมพิจารณาแผนนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ณ เข็มชนศรีนครินทร์ จังหวัด กาญจนบุรี 13-15 กรกฎาคม 2521, หน้า 42-43.

4. สาขาช่างฝีมือ (The Practical Crafts) ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน ฯลฯ

5. สาขาคหกรรมศิลป์ (Domestic Arts) ได้แก่ ความรู้เรื่องอาหาร เสื้อผ้า การแต่งกาย ความรู้เรื่องยา การต้อนรับแขก มารยาทในการกินอยู่ การรู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว

สถานับการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมอย่างไร

หน้าที่สำคัญของสถานับการศึกษา งานที่เราคาดหวังนั้นมี 4 ประการคือ

1. การให้ความรู้ ความรัก ทางวัฒนธรรม
2. ช่วยิ ให้แต่ละคนเลือกแนวทางที่ตนต้องการมีส่วนร่วมในสังคม และสอนว่าแต่ละคนจะแสดงบทบาทตนไว้ได้อย่างไร
3. ช่วยประชมประสานกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ให้เข้ากันเป็นสังคมเดียวกันได้
4. เป็นแหล่ง ความริ เริ่มทาง วัฒนธรรมทาง สังคม

การให้ความรู้ความคิดทางวัฒนธรรมเรื่องนี้ เราอาจแยกได้เป็น 2 อย่าง คือ การให้ความรู้ทางวัฒนธรรมกับการสร้างทัศนคติให้ความคิด เรื่องค่านิยมทางวัฒนธรรม คำว่า ความรู้ทางวัฒนธรรมมีความหมายกว้าง ใจรวม เรื่องภาษาความรู้ทางวิธีการคำนวณและคณิตศาสตร์ กับความรู้ที่ค้นพบใหม่ทางวิทยาศาสตร์ และงานวิทยาการอื่น ๆ เข้าไปด้วย ซึ่งการถ่ายทอดความรู้ทางด้านวัฒนธรรมแท้จริงแล้วก็คือ การให้การศึกษาและการฝึกอบรมนั่นเอง ซึ่งในสังคมนั้นเรามีมาแต่โบราณกาลและมีอยู่ในทุกสถาบันนับตั้งแต่สถานับครอบครัว สถานับโรงเรียน และสถาบันอื่น ๆ ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นทุกสถาบันก็มุ่งที่จะถ่ายทอดสั่งสอนลูกหลานหรือศิษย์เพื่อให้เป็นผู้มีความสามารถ ความรู้ ความชำนาญ ช่วยตัวเขาได้ และเพื่อให้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้มีความสุขและประสบความสำเร็จ

การเลือกและปฏิบัติบทบาททาง สังคมในปัจจุบันสังคมเราหันไปเน้นการ เรียนรู้ทางด้านวิชาชีพ ซึ่งการ เน้นเช่นนี้ทำให้ปัญหาวายกลับตามมา ทำให้สังคมต้องแก้ไขอีกด้วย ประการ

แรกคือ อุปกรณ์และเทคโนโลยีในการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และทักษะ ประการที่สองก็คือ ความสอดคล้องระหว่างความต้องการของสังคมกับการศึกษา และประการสุดท้ายคือ การสอบความสามารถและความถนัดของแต่ละคน ซึ่งนับว่าเป็นวัฒนธรรมทางการศึกษาที่เปลี่ยนไปเนื่องจากในสังคมมุ่งปฏิบัติ

การประสมประสานกลุ่มและบุคคลต่าง ๆ ให้เข้ากับสังคม ในสังคมแต่ละสังคมนั้นย่อมมีการทางชาติ ศาสนา และระดับฐานะกัน ฉะนั้นการประสมประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาอย่างหนึ่ง การสร้างค่านิยม ทัศนคติของบุคคลในสังคมโดยมุ่งหวังที่จะให้มีเอกลักษณ์เดียวกันในสังคมนั้น ๆ เป็นเรื่องสำคัญที่ทางการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาควรช่วยเปิดโอกาสการประสมประสานกันทางสังคมโดยจัดประสบการณ์ให้แก่คนในสังคมให้คล้ายคลึงกัน อันจะทำให้เป็นลักษณะรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

เป็นแหล่งของการสร้างสรรค์และความคิดใหม่ทางวัฒนธรรม สถาบันทางการศึกษานอกจากจะมีหน้าที่ถ่ายทอดวิชาการแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกอย่างคือ การวิจัยและการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของสังคมให้ดีขึ้น ในปัจจุบันวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สถาบันการศึกษาใดระดับชั้นถึง ทั้งนี้จะเห็นได้จาก การค้นคว้าทางด้านวัฒนธรรม ดังเช่น ในวิทยาลัยครู ได้จัดให้มีการตั้งศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นอีกก้าวหนึ่งของการแสดงบทบาทและการปฏิบัติภารกิจต่างด้านการทำงานแก่รัฐวัฒนธรรม

นับได้ว่าสถาบันการศึกษาอันใดแก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัยเป็นแหล่งหลักที่มีบรรยากาศและบทบาทอันสำคัญอันที่จะก่อให้เกิดความคิดใหม่ ซึ่งมีคุณค่าและมีความหมายต่อสังคมและวัฒนธรรมได้หลายประการ

บทบาทของวิทยาลัยครูกับวัฒนธรรม

บทบาท หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และพฤติกรรมอันเป็นที่คาดหวังของ

สมาชิกหมตบุคคลหรือสถาบันนั้น ๆ ส่วน ภูัญโญ สาทร ได้ให้ความเห็นวาลิ่งบุคคล
ผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งซึ่ง เป็นที่บรร โดยทั่วไป กคนอื่นลง ความเห็นว เป็นบุคคลที่ต้องทำสิ่งซึ่ง เรียกว
บทบาทหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ตรงกับตำแหน่งที่บุคคลนั้น ได้รับ บทบาทหมายรวมถึงหน้าที่หรือเงื่อนไข
ที่ต้องกระทำและบรรคาสีที่ต่าง ๆ ที่โคมาพร้อมกับตำแหน่ง

ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยคร พ.ศ. 2518 บัญญัติไว้วาลวิทยาลัย
ครู เป็นสถาบันการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวชิการ และผลิตรถึงระดับ
ปริญญาตรีทางการวิจัย ส่งเสริมวิชาชีและวิทยฐานะของครู อาราย และเจ้าหน้าที่ผู้บริหาร
การศึกษา ทำนุบำรุงวัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม จะเห็นวบทบาทของวิทยาลัยครู
คือ เป็นสถาบันการศึกษาและการวิจัย และเพื่อให้บริการวัตถุประสงค์ดังกล่าว วิทยาลัยครูจึงมี
หน้าที่ดังนี้

1. ผลิตรตามภาวะความจำเป็นของประ เทศ
2. ฝึกอบรมครูประจำการ ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาให้
แกท้องถิ่น
3. ทำการวิจัยเพื่อความก้าวหน้า และความมั่นคงทางวิชาการ
4. บริการทางวิชาการแก่สังคม
5. ทำนุบำรุง ส่ง เสริมศิลปะและวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาให้แล้วจะ เห็นว บทบาท หน้าที่ และจุดมุ่งหมายของ วิทยาลัยครูสอดคล้อง
กับบทบาทที่และจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย ซึ่ง วิจิตร ศรีสธาน ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของ
มหาวิทยาลัยว มีลักษณะ เป็นสากลอยู่ 3 ประการ คือ

¹ Richard R, McDonald Selected Reading and Projects in Social
Phychology. New York, McGraw-Hill Book Co., 1971, p. 3.

² ภูัญโญ สาทร หลักการบริหาร (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช) 2517 หน้า 7.

³ วิจิตร ศรีสธาน หลักการอุดมศึกษา (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช) 2518

1. มุ่งบุกเบิก แสวงหา บำรุงรักษา และถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างสรรค์จริยธรรม ความก้าวหน้า และความเป็นเลิศทางวิชาการ
2. ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยถือความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นแหล่งทรัพยากรขั้นสูงที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อความเจริญรุ่งเรืองของมนุษยชาติ
3. ทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม

ภายในขอบเขตของจุดมุ่งหมายนี้ มหาวิทยาลัยจะทำหน้าที่หลัก 4 ประการคือ

1. การส่งนุวิชาและวิชาชีพ เพื่อสนองความต้องการกำลังของสังคม
2. การวิจัยค้นคว้า เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ
3. บริการทางวิชาการแก่สังคม
4. ถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่ ปวงชนถึงความไม่เป็นลเมืองดี

หากคำกล่าวของ ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น เราจะเห็นบทบาท (Role) และหน้าที่ (Functions) ของมหาวิทยาลัยนั้นมีความสัมพันธ์กันมาก กล่าวคือ--

1. ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ อบรม วัฒนธรรม ทาง ๆ ให้แก่บุคคลรุ่นหลัง ให้ทราบและรับรู้อะไรที่สั่งมาไว้ (Transmissions of Knowledge) หน้าที่นี้ได้แก่ การอบรมสั่งสอน (Teaching or Instruction)
2. แสวงหาความรู้วิชาการใหม่ ๆ (Acquisition of Knowledge) หน้าที่นี้ได้แก่ การค้นคว้าและวิจัย (Research)
3. ใช้ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม (Application of Knowledge) หน้าที่นี้ได้แก่ การให้บริการทางวิชาการทางสังคม

วิทยาลัยครูนับได้ว่าเป็นระบบย่อยของระบบอุดมศึกษาที่มีบทบาทและหน้าที่ใหญ่ ๆ ดังกล่าวมาแล้ว แต่เราจะพบว่าในบทบาทและหน้าที่ดังกล่าวมาแล้ว การทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ อบรม วัฒนธรรม นั้น เป็นส่วนที่ถูกเน้นรวมอยู่ด้วย เนื่องจากตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2513 นั้น เราจะพบว่า การบำรุงรักษาวัฒนธรรมของชาติถือเป็นหน้าที่หลักใน 5 ประการด้วยเหมือนกัน จะเห็นได้จากถ้อยแถลงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้แถลงไว้ดังปรากฏ

ในวารสารศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เมษายน- พฤษภาคม พ.ศ. 2524 ได้กล่าวถึงบทบาท
วิทยาลัยครูไว้ปรากฏดังนี้

1. ทำหน้าที่ผลิตครูให้โรงเรียนและสถานศึกษาทั่วประเทศ
2. อบรมครูที่ขาดวิทยฐานะทางครู
3. ส่งเสริมอบรมครูประจำการ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ
4. ทำการค้นคว้า วิจัย เกี่ยวกับการฝึกหัดครูตามนโยบายของรัฐบาลและ
กระทรวงศึกษาธิการ
5. ผลิตตำราประกอบการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาโดยส่วนรวม

สำหรับบทบาทของวิทยาลัยครูจากย่อแกลงในเรื่องนี้ ปรากฏดังนี้

1. วิทยาลัยครูควรศึกษาบทบาทการผลิตครูในเชิงปริมาณลง เน้นการผลิตให้ได้คุณภาพ
เพื่อสนองกลุ่มวิชาพื้นฐานอาชีพ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ และครูวิชาเฉพาะที่ขาดแคลน
2. วิทยาลัยครูควรหันไปดำเนินการ เพื่อช่วยปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาในเรื่อง
ต่อไปนี้

- 2.1 อบรมครูประจำการ
- 2.2 ประสานงานกับสถาบันการศึกษาอื่นที่อยู่ใกล้เคียงร่วมกันทำการวิจัย
และบริการชุมชน
- 2.3 ผลิตตำรา วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรของ
ฝึกหัดครู
- 2.4 ให้บริการแก่ชุมชน เพื่อให้โอกาส ครู อาจารย์ และนักศึกษา
ใกล้ไกลและสัมผัสชีวิตจริงในชุมชน
- 2.5 ร่วมกับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมด้านทำนุบำรุงส่งเสริมเผยแพร่
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เนื่องจากสภาพเหตุการณ์ที่ผ่านมา การดำเนินบทบาทและภารกิจทางด้านทำนุบำรุงวัฒนธรรม
ของเรามีลักษณะที่คล้ายกับบทบาทแห่ง มิได้มีการปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ฉะนั้นกรมการฝึกหัดครูจึงได้
ตระหนักถึงบทบาททางด้านทำนุบำรุงวัฒนธรรมชาติ เป็นอย่างมาก และเพื่อให้เกิดบทบาททางด้านนี้

เป็นบทบาทของวิทยาลัยครูที่ต้องทำหน้าที่อย่างแท้จริง และมีผลในเชิงปฏิบัติ มีขอบเขตแผ่กว้างที่ผ่านมาแล้วนั้น กรมการฝึกหัดครูจึงมีนโยบายทางปฏิบัติโดยให้จัดตั้งหน่วยงานในวิทยาลัยครูเทียบเท่าคณะวิชาทำหน้าที่บริหารงาน ประสานงานกันและดำเนินการทางด้านวัฒนธรรมนั่นก็คือการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมขึ้นในวิทยาลัยครู และให้หน่วยงานดำเนินการดังนี้

1. รักษาฟื้นฟู เผยแพร่วัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะ วัฒนธรรมท้องถิ่นทางด้านมนุษยศาสตร์ ศิลป การช่างฝีมือ คหกรรม กีฬาและนันทนาการ โดยการศึกษาคนควาวิจัย
2. จัดการอบรมและพัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับงานวัฒนธรรมทุกสาขา ส่งเสริมศิลปะและอาชีพคน เพื่อวัฒนธรรม
3. ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสถานศึกษาทุกระดับในท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรม
4. ให้ความรู้แก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และอบรมให้ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี และความมั่นคงของชาติให้เกิดความภาคภูมิใจและสำนึกในความเป็นไทย
5. ปลุกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ให้กับเยาวชน และประชาชนชาวไทย โดยเฉพาะในด้านการประหยัด การประมาณตน การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ที่ตนเอง ครอบครัวยุ ว ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ

ยิ่งไปกว่านี้กรมการฝึกหัดครูยังได้มีวัตถุประสงค์ทางการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติไว้อย่างแน่นอน กล่าวคือ

ผลิตและปรับปรุงครูให้มีความรู้ด้านมีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม เฉพาะสมในความสำเร็จเป็นพัฒนาทาง เศรษฐกิจและสังคม และนอกจากนั้น กรมการฝึกหัดครูยังได้มีนโยบายที่แน่นอนเกี่ยวกับการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ ดังปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 5 ในข้อที่ 14 ๓

¹ กรมการฝึกหัดครู, สำนักงานเลขาธิการกรม, "วัตถุประสงค์และนโยบายกรมฝึกหัดครู แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 5" 27 ปี การสถาปนากรมการฝึกหัดครู 29 กันยายน 2524, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แม่จันทราย 2524), หน้า 46-47.

"สงเสริมสนับสนุนให้สถาบันกรมฝึกหัดครูดำเนินการกิจกรรมด้านสงเสริมทำนุบำรุง เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและกา รศึกษาของท้องถิ่น อันเป็นที่ตั้งของสถาบันหรือกลุ่มสถาบันฝึกหัดครู"

ทั้งนี้ เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นมรดกตกทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ปัจจุบันลักษณะของสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มากเกินกว่าที่จะมีการปรับตัวได้ทัน และ ภาวะสภาพการะ ณีเอง ทำให้ค่านิยมของสังคมได้แปร ไปตามความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มรดกต่าง ๆ ของไทยเราเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นมรดกทางวรรณกรรมหรือศิลปกรรมก็ดี ตลอดจนประเพณี การละเล่นตามแบบพื้นบ้านพื้น เมืองที่เคยได้สืบทอดกันมาในครอบครัวก็กลับถูกละเลย ทอดทิ้ง ผู้คนส่วนใหญหันไปรับเอาวรรณกรรม ศิลปกรรมและประเพณีการละเล่น จากสังคมภายนอกที่เผยแพร่เข้ามาทางสื่อมวลชน เช่น นิตยสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เข้ามาไวแทนที่ จนทำให้เกิดความสับสนและไม่มั่นใจเอกลักษณ์ของพื้นบ้านตนเอง ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นกำลังจะสูญหายไปหมดสิ้นทั้ง ๆ ที่วัฒนธรรมพื้นบ้านมีประโยชน์ต่อชาติดังที่ ดร.สาโรช บัวศรี กล่าวไว้คือ

1. ทำให้เกิดเอกลักษณ์ของชาติ
2. ทำให้เกิดศักดิ์ศรีของชาติ
3. ทำให้เกิดความมั่นคงแห่งชาติ

ชาติใดที่มีวัฒนธรรมประจำถิ่น เป็นชาติที่มีความเจริญ เป็นสิ่งที่ทุกคนในชาติจะภูมิใจ และรักษาไว้ แต่สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันกลับปรากฏว่าประชาชนในแต่ละท้องถิ่นไม่ให้ความ สนิใจกับวัฒนธรรม ถือว่า เป็นสิ่งล้าสมัย เป็นเรื่องของคนโบราณจึงละเลยเสีย จึงนั้น วัฒนธรรมท้องถิ่นจึงมีความสำคัญยิ่งที่คนในท้องถิ่นควรรักษาไว้สืบต่อไป

วัฒนธรรมกับสังคม

ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรม ดังที่ได้อธิบายมาแล้วนั้นจึงได้มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไป นักสังคมวิทยาได้สรุป เป็นข้อความสั้น ๆ ว่า "ค่านำ เน้นของวัฒนธรรม คือ การค้นพบการประดิษฐ์ ลักษณะที่เจริญเติบโตของวัฒนธรรมคือ การสะสม สื่อกลางของวัฒนธรรม คือ การสื่อสาร กลไก

ของวัฒนธรรม คือ การเลียนแบบและการพรำสอน เนื้อหาของวัฒนธรรม คือ แบบฉบับแห่ง
ความประพฤติ และผลสุดท้ายของวัฒนธรรมคือ "แบบบุคลิกที่ประจำตัวบุคคล"¹

สุภัตรา สุภาพ กล่าวว่ วัฒนธรรมเป็นส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อนประกอบด้วยความรู้
ความเชื่อ ศิลปะ กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่น ๆ ที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิก
ของสังคม Broom และ Zelznich อธิบายว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ประกอบด้วย
ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี และความชำนาญที่คนเราได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม²

คำว่า "วัฒนธรรม" สำหรับนักสังคมวิทยา นั้น หมายถึง ระบบวิถีความเป็นอยู่ของ
ชีวิต ซึ่งมีหลายระบบ อาจจะมีหมายถึง การเลือกकुหนึ่ง ทั้งเพลง อ่านหนังสือ และคำนี้ยังมี
ความหมายยิ่งขึ้นไปกว่านั้นอีก ซึ่ง เป็นความหมายที่เป็นนามธรรม "วัฒนธรรมของสังคม" คือ
"การวางแผนแบบแผนหรือระบบของวิถีความเป็นอยู่" ซึ่งสิ่งนี้แต่ละสังคมสร้างขึ้นเอง โดยการ
ทัศนในสังคมใ้ความคั่นพัก และความรู้ของชนให้ เกิดเป็นผลในระบบแนวความเป็นอยู่ของชีวิต
ในกลุ่มสังคมของตน³ เมื่อ จากกล่าวได้ว่า วัฒนธรรม คือ มรดกทางสังคมของมนุษย์
นอกเหนือ แตกต่างจากมรดกทางธรรมชาติวิทยา

สำหรับนักโบราณคดี คำว่า "วัฒนธรรม" คือ นิสัยทุกอย่างที่มนุษย์ได้เรียนรู้และ
ฝึกหัด จนรับเอามาเป็นระบบวิธีดำเนินชีวิตของกลุ่มสังคมหรือกลุ่มคนที่ได้รับมรดกทางสังคมรวม
กับกลุ่มหนึ่ง⁴ วัฒนธรรมตามความหมายนี้จึงหมายถึง ค่านิยมและความคิด ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์

¹ ประสิทธิ์ กพยกุลอน ภาษากับวัฒนธรรม แบบเรียนวิชาภาษาไทย ท. 051
(กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช), 2518, หน้า 5.

² สุภัตรา สุภาพ สังคมวิทยา (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช) 2518 หน้า 118,
อ้างจาก Taylor.

³ สมจิตต์ สิริไชย. "ภารกิจของมหาวิทยาลัย คานการตามำรุงและสร้าง สรรค์
ศิลปวัฒนธรรม" ภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมอย่งหวัง โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย,
2517, หน้า บ. 100.

⁴ สมจิตต์ สิริไชย. เล่มเดียวกัน หน้า บ. 101.

ต่อกันทางสังคมของมนุษย์มีความหมาย ส่วนคำว่า "สังคม" นั้นหมายถึง ความเข้ามามีส่วน
สัมพันธ์ร่วมกันของมนุษย์ สิ่งนี้เป็นคนและเรื่องกัน ค่านิยมและความคิดที่เป็นรากฐานของความ
สำคัญระหว่างกันและกัน เช่น วัฒนธรรมของสังคม ธุรกิจจะมีรากฐานอยู่ที่ค่านิยมที่ให้แก
ประสิทธิภาพ สัมรรถภาพ ความเป็นประโยชน์ ความก้าวหน้าทางวัตถุ ความเสมอภาค และ
การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรมบางกลุ่มอาจจะให้ค่านิยม ประการสำคัญแก่ความรัก
ภักดี ขนบประเพณีความดีมีชัยในครอบครัว และการเอาอกเอาใจเทวดาหรือพระเจ้า เป็นต้น

ฉะนั้นจึงพบว่า การแสดงวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่ม จึงมีสัญลักษณ์ต่าง ๆ กัน เช่น
ภาษา ภาพเขียน ภาพถ่าย ศิลปะ และความคิดที่แสดงออกมาทางคำพูด สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการ
พัฒนาวัฒนธรรมทั้งสิ้น

ความเป็นมาของการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์
ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติไทย ประเทศไทยเป็นประเทศที่เจริญรุ่งเรือง และมี
วัฒนธรรมเป็นของตนเองมาแต่โบราณคดีกาล ไม่นับแต่ชาติใดในสมัยเดียวกัน จนนักปราชญ์
ชาวตะวันตกหลายคน พากันสรรเสริญเยนยอว่าไทยมีอารยธรรมที่สูงส่งไม่แพ้ชาติใด ๆ
วัฒนธรรมไทยก็สืบทอดมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรสุโขทัย ถึงเช่น ศิลปะและวรรณกรรมหลายอย่าง
ลดทอนมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา และเลยมารั้งสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นต้นว่า ตอนที่สมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดฯ ให้คณะข้าราชการผู้นับแบบแผนราชประเพณีมาตั้งกรุงศรีอยุธยา
ซึ่งพระยาเพชรพิสัย เป็นประธาน นอกจากนั้นในระยะนั้น ๆ รัตนโกสินทร์ แม้ฐานะทางเศรษฐกิจ
ของประเทศจะมั่นคงก็ตาม แต่ปัญหาค่าความสัมพันธ์กับต่างประเทศก็ติดพันมาพร้อมกับมรสุม
ทางการเมือง กิจจากอิทธิพลอาณานิคม ในระยะนี้เอง สภาพทางการเมือง ทางวัฒนธรรมได้
เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก อิทธิพลตะวันตกได้แทรกซึมเข้าไปจนเกือบจะทุกวงการ จนเป็นที่เกิด
เนื้อเรื่องของบรรดาบุคคลต่าง ๆ พวกนี้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ให้เหมาะสมกับสภาพ
บ้านเมืองแล้ว ลาดคองสูญเสียเอกราช เช่นเดียวกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นแน่นอน ถึงเช่น พระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ได้ทรงห่วงใยในความเปลี่ยนแปลงของชาติ โปรดให้

บรรดาข้าราชการทั้งหลายระมัดระวังป้องกันประเทศ ต่อมารัชกาลที่ 4 ได้โปรดให้ข้าราชการ
 สวมเสื้อในเวลาเช้า เป้าในรัชกาลที่ 5 โปรดให้เลิกประเพณีหมอบเฝ้า ยกเลิกประเพณีไว้ผม
 ทรงมหาดไทยเป็นแบบรองทรง ส่วนการเปลี่ยนแปลงข้าราชการแผ่นดิน อย่างเป็นทางการ
 การและคำรื้อยูเซอมา เพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย ในรัชกาลนี้พระราชกรณียกิจที่นับว่าสำคัญและ
 แสดงออกถึงความเปี่ยม "สิริโฉม" ของประเทศได้แก่ การเลิกทาส เพราะถือได้ว่า พระองค์
 ทรงเป็น "ผู้นำ" ซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นไปเพื่อการปรับตัว เพื่อความเป็นอยู่รอดของชาติ
 ทั้งสิ้นรวมทั้งการยอมเสียอธิปไตยบางส่วนด้วย ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ไทยเรามีความเจริญ
 ทัดเทียมอารยประเทศเหล่านั้นเอง ในสมัยต่อมา ในรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงตระหนักถึงภัยแห่ง
 การถูกกลืนทางวัฒนธรรมโดยทรงมีพระราชดำริว่า "อิทธิพลวัฒนธรรมต่างชาติ กำลังรุกคืบหนัก
 เขามาอย่างรวดเร็วจึงทรงปรับปรุง ส่งเสริมและปลูกฝัง วัฒนธรรมไทยด้วยการปลูกใจคนไทยให้
 รักชาติให้รู้จักปรับปรุงวัฒนธรรมต่างประเทศให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย มีความสำนึกในความ
 รักผืนดินผืนน้ำ และนิยมไทยมากขึ้น รัฐบาลในระบุนั้นจึงได้ตระหนักว่างานด้านปรับปรุง ส่งเสริม
 วัฒนธรรมนั้นมีความสำคัญต่อประเทศชาติเป็นอย่างมากและเพื่อความรุ่งเรืองของประเทศชาติ
 ประมวลกับเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จึงได้สถาปนากระทรวงวัฒนธรรมขึ้น ต่อมาได้ตั้งศูนย์
 ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการรณรงค์หลายศูนย์ ทั้งนี้ เพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติไทย

การเผยแพร่วัฒนธรรม

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า วัฒนธรรมโดยทั่วไป หมายถึง สิ่งที่เป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคม
 เป็นเอกลักษณ์ของชาติ และเป็นวิถีทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ของไทยเรา และนอกจากนี้
 วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ที่เราถือว่าเป็นวัฒนธรรมส่วนย่อย
 (Subculture) เป็นแบบอย่าง (norms) มีลักษณะทั้งในทางให้กระทำ และห้ามกระทำ
 มาจากนี้แล้ว แบบอย่างทางจริยธรรมที่ประกอบกลุ่มเฉพาะกลุ่มที่เรียกว่า กฎเกณฑ์ของสังคม กับ
 กฎเกณฑ์กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยธรรมเนียม สัจพจน์ การลงโทษ วัฒนธรรมนี้เป็นตัวกลาง
 มุ่งถึงความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโลกจึงกระจุกเงาสะท้อนพฤติกรรมของ
 สังคมแต่ละสังคม โดยใช้วัฒนธรรมเป็นมาตรฐานวัดค่าประการหนึ่ง ในปัจจุบันนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์

ปราโมทย์ กล่าววว่า วัฒนธรรมไทยจะถูกกลืนหายไปจากความทรงจำของประชาชนมากที่สุด ในประวัติศาสตร์ของเราจึง เหตุที่เกิดความสับสนกัน วัฒนธรรมนั้นมีสาเหตุมาจาก เรายอมรับ วัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามาเพื่อเหตุผลบางอย่างบางครั้ง เราก็มองให้วัฒนธรรมไทยถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับความสนใจ และที่สำคัญคือ ยังมีคนไปงานชเนอวมมากที่มองวัฒนธรรมในแง่ชาตินิยม คือ ต้องการจะรักษา ถายทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมของไทย เพราะความรู้สึกว่าเป็นของ ไทยเท่านั้น ฉะนั้นการแพร่กระจายรูปแบบของวัฒนธรรมอื่นจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ไทยขึ้น สันติ สมักรการ² กล่าววว่า การแพร่กระจายของวัฒนธรรมอื่น ที่ทำให้วัฒนธรรมไทย เปลี่ยนแปลงนั้นแยกออกได้เป็น 2 กรณี คือ การติดต่อกับวัฒนธรรมตะวันตกกับการติดต่อกับวัฒนธรรม จีน ซึ่งการติดต่อกับวัฒนธรรมตะวันตก เกิดได้หลายวิธีเช่น มานตัวแทนรัฐบาล และนักการศึกษา หรือโดยการส่งผู้แทนของเราออกไปศึกษาเล่าเรียนในประเทศตะวันตกรวมทั้ง โดยการสื่อสารมวลชน ซึ่งค่านิยมที่มาจากวัฒนธรรมตะวันตกที่นับว่า เก่งมาก คือ ค่านิยมทางการเมืองและการ ศึกษาสำหรับค่านิยมทางวัฒนธรรมจีนที่ เขามาสู่วัฒนธรรมไทยนั้น เริ่มมาจากคนจีนที่อพยพเข้ามา ทำมาหากินบนแผ่นดินแดนดินไทย เป็นผู้นำค่านิยมแห่งวัฒนธรรมจีนเข้ามา เผยแพร่ในสังคมไทยคือค่านิยมทางพฤติกรรมซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกเด่นชัดของคนจีน ได้แก่ ความขยันขันแข็งในการทำงาน รู้จักเก็บออมทรัพย์ รู้จักคบและประจบประยอมอำนาจด้วยการใช้สินบนต่าง ๆ รวมทั้งการให้ความสำคัญ แก่อาชีพค้าขายมากกว่าอาชีพอื่น ซึ่งตามหลักความมาทั้งหมดนี้ เป็นลักษณะของการ เผยแพร่วัฒนธรรม ซึ่งกันและกัน

¹ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมทย์, การศึกษากับการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2520), หน้า 1-2.

² สันติ สมักรการ, "ความขัดแย้งปัญหาอนาคตของสังคมไทย: พิจารณาจากค่านิยมทางวัฒนธรรมเป็นสำคัญ" ในรายงานการสัมมนาทางวิชาการ ลักษณะสังคมไทย ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 15-16 กุมภาพันธ์ 2522 จัดโดยแผนกอิสระสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 352-354.

การปลูกฝังวัฒนธรรมไทย

เราทราบกันดีอยู่แล้วว่าวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและคงามหากแต่การเปลี่ยนแปลงของสังคมและการขาดการยึดถือปฏิบัติ ฉะนั้นปัญหาจึงเกิดขึ้นอยู่ว่า จะทำอย่างไร เพื่อให้ทำให้วัฒนธรรมไทยเกิดการยอมรับและยึดถือปฏิบัติตามจนเกิดเป็นนิสัย ในสังคมไทยเรามีสถานตั้ง มีการอบรม ตักเตือนมีกฎระเบียบในสิ่งอื่นไม่ควรกระทำ ทั้งในเรื่องของมารยาท การแสดงออก และการปฏิบัติตนต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีอยู่ใกล้ตัวอยู่ในตัวของคนไทยมาตั้งแต่เกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ จะเห็นได้ว่า เมื่อเด็กเกิดมาในครอบครัว บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย หรือญาติพี่น้องในครัวเรือนจะช่วยกันทะนุถนอมเลี้ยงดู และคอยอบรมสั่งสอนม เตลอด จนเติบโตเข้าวัยเด็ก เริ่มเข้าโรงเรียน ครูก็จะ เป็นผู้อบรมสั่ง สอนเพิ่มเติมให้อีกทีหนึ่ง และ เมื่อเติบโต อายุจนถึงปีครบบริบูรณ์ในชายแล้วพระอุปฐาก อาจารย์ก็จะสั่งสอนอบรมให้อีกแรงหนึ่ง ชีวิตในสังคมไทยสมัยก่อนนั้นจะได้รับการสั่งสอนปลูกฝังมาโดยตลอด

แต่อย่างไรก็ตามสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย บิดามารดาต่างต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน เวลาในการอบรมสั่ง สอนเลี้ยงดูบุตรลดน้อยลงไป ครั้นเติบโตใหญ่การศึกษาสมัยใหม่ก็เริ่มหันมาสนใจกับหลักสูตรที่ความรู้ทันมากมายจนไม่มี เวลาที่จะนึกถึงในเรื่องของระเบียบวินัย คุณธรรม และความกตัญญู

ในเมื่อพฤติกรรมดังกล่าวมาเป็นเช่นนั้นเอง รัฐบาลจึงตระหนักในความ เป็นคนไทยขึ้น จึงได้กำหนดกานิยมของชนในสังคมไทยขึ้น 5 ประการ เพื่อเป็นพื้นฐานในการที่จะปลูกฝังความเป็นคนไทยให้เสื่อมถอยลงไป วิทยาลัยครู เป็นจุดหนึ่งที่จะต้องตั้งตัวในด้านการปลูกฝังเป็นอย่างยิ่งยั้งนี้เพราะ ครูคือ ผู้ที่เป็นตัวอย่างของสังคมและ เป็นผู้ถ่ายทอดให้กับสังคม

การฟื้นฟูวัฒนธรรม

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2524 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้กำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น 5 ข้อดังนี้

1. ส่งเสริมการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมไทย เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาคนสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การป้องกันประเทศ
2. เผยแพร่วัฒนธรรมทุกด้าน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรม
3. ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านประจำท้องถิ่น เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม
4. สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างชาติ
5. ส่งเสริมให้หน่วยงานรัฐบาลประสานงานด้านวัฒนธรรมกันอย่างใกล้ชิด

และรัฐบาลได้ให้ความสนใจมากขึ้น โดยได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) ในแผนนี้พยายามแก้ปัญหาวัฒนธรรมในเรื่องศิลปะ ทัศนศึกษา จริยธรรม และการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุและมรดกทางศิลปะ โดยได้มีการจัดโครงการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปี 2520 ดำเนินการได้ 117 แห่ง ปี 2521 ดำเนินการได้ 157 แห่ง และมีโครงการสอนศิลปะวางในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ปี 2520 ดำเนินการได้ 30 แห่ง และปี 2521 ดำเนินการได้ 30 แห่ง กรมศิลปากรส่งเสริมทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรม เช่น

วิทยาลัยครูภูเก็ต ได้จัดโครงการฝึกอบรมบุคลากร และมารยาทในสังคมซึ่งการฝึกอบรมนี้จะบังคับให้นักศึกษาทุกคนต้องผ่านการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จึงจะจบการศึกษา

วิทยาลัยครูนครปฐม ได้จัดการเผยแพร่วัฒนธรรมเคลื่อนที่ ซึ่งมีผลงานตีพิมพ์ตลอดปี 2520 เป็นต้นมา หลังจากที่ได้รับงานในวิทยาลัยซึ่งทำหน้าที่ คือ หน่วยงานประชาสัมพันธ์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยวิทยาลัยครูนครปฐม ได้แปรสภาพเป็นศูนย์วัฒนธรรมไทยจังหวัดนครปฐม ตั้งแต่ปี 2523 การดำเนินงานมี 2 ลักษณะ คือ ออกเผยแพร่ตามโครงการที่ทางศูนย์วัฒนธรรมวางไว้จะประมาณ 24 ครั้ง และออกเผยแพร่ตามคำเชิญของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานทางราชการที่ออกไปปฏิบัติงานในชนบท

วิทยาลัยครูกำแพงเพชร ได้จัดโครงการส่งเสริมงานประเพณีตามเทศกาลต่าง ๆ ของคนไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมบางส่วนที่มีความสำคัญของจิตใจ เกียรติยศ และความสามัคคีระหว่างคนในชาติ

วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ ได้จัดโครงการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชน โดยได้ออกเผยแพร่ร่วมกับวัดศรีมงคล อำเภอหล่มสักจังหวัดเพชรบูรณ์ นอกจากนี้วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ ได้จัดนิทรรศการเอกลักษณ์ไทยได้ดำเนินงานมาแล้ว 2 ครั้ง โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งนิทรรศการมีจุดประสงค์เพื่อให้วิทยาลัยเป็นศูนย์วัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์ ให้เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทย

วิทยาลัยครูเขมราชอบึง ราชบุรี ได้จัดงานเอกลักษณ์ไทย "จุลกรุ่น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูรักษา อนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาติไว้

วิทยาลัยครูสุรินทร์ มีการเปิดสอนวิชาเอกนาฏศิลป์ ระดับ ปก.ศ.ชั้นสูง ได้มีการจัดโครงการกิจกรรม การละคร ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเป็นประจำทุกปี

นับว่ากรมการฝึกหัดครูที่ได้นับงานนโยบายตามแผนพัฒนาสังคมและ เศรษฐกิจของชาติในด้านการฟื้นฟูวัฒนธรรมของชาติได้หันทางที่เอื้อกว้างขวางพอสมควร

การจรรโลงวัฒนธรรมของชาติ

ลักษณะของการจรรโลงวัฒนธรรมนั้น เป็นการส่งเสริมสิ่งดีงามทั้งหลายในสังคมให้สมบูรณ์และเหมาะสมกับสภาพของชนและสังคมในยุคและสมัยปัจจุบัน เป็นการแผ่แนวเขตขององค์วิชาความรู้ เป็นการค้นคว้าขอเท็จจริง ความจริง ความเข้าใจและวิธีการใหม่

การศึกษาค้นคว้าวิจัยวัดใจว่าเป็นการจรรโลงวัฒนธรรมของชาติได้วิธีหนึ่ง เป็นวิธีการเพื่อวัตถุประสงค์ตามหลักวิชา คือ การคิด การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ และการทดสอบ สิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอในวิชาประวัติศาสตร์ วรรณคดี วิทยาศาสตร์กายภาพ และสังคมศาสตร์ในปัจจุบัน

การค้นคว้าศึกษาทั้งในทางศิลปะ และวิทยาศาสตร์ ต้องอาศัยบรรยากาศที่เร้ากระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ทั้งทางอารมณ์ และทางร่างกาย วิธีการศึกษาค้นคว้าตามแนววิทยาศาสตร์นั้นเป็นที่ยอมรับและเห็นประโยชน์ได้ชัดเจน เพราะปรากฏผลเป็นรูปธรรม และวัดดูมาก องค์การ

บริษัทและอุตสาหกรรมมักจะมีมือเขาคืบคลานกันอย่างมากมาย ส่วนทางด้านวิทยาศาสตร์ หรือ ศิลปศาสตร์นั้นยังต้อง รอคอยความเข้าใจ และการมองเห็นความสำคัญของสถาบันการศึกษาว่า วิชาการประเภทนี้มีต่อความอยู่รอด และความรุ่งเรืองของมนุษยชาติ และของสังคมสักเพียงใด โดยเฉพาะทางด้านวัฒนธรรม

เป็นที่เข้าใจกันอยู่แล้วว่า สถาบันการศึกษาระดับประถมและมัธยมนั้น เน้นหนักไปใน เรื่องของการกายทอวัฒนธรรม และการสร้างเสริมบุคลิกภาพ แต่สถาบันระดับอุดมศึกษานั้น นอกจากจะทำหน้าที่ดำรงรักษาและกายทอวัฒนธรรมแล้ว ยังจะต้อง เป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่ง จรรโลงวัฒนธรรมของชาติโดยการศึกษาคนควาและวิจัยด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากมหาวิทยาลัยเป็น สถาบันหลักในการปลูกฝังความซื่อสัตย์ และปรีชาพร้อมเกี่ยวกับการคบควา ถิ่นศึกษา และวิจัย ในแถบแนวร่วมของสังคม การเสาะหาวิธีการใหม่ ที่มีประสิทธิภาพกว่าเก่า และสร้างสรรค์สิ่งที เหมาะสมกับชีวิตในโลกปัจจุบันและอนาคต

คุณภาพของมนุษย์ไม่ได้มีเฉพาะในทางวัตถุ ทางการ เมือง และทาง เศรษฐกิจ เท่านั้น การศึกษาตามแนววิทยาศาสตร์ เป็นการ เสาะแสวงหาและการคิดประดิษฐ์วิธีการที่จะทำ ให้มนุษย์ ได้ใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบาย แต่การศึกษาของทางมนุษยศาสตร์ เป็นการพิจารณา คิดคำนึง ไคร่ครวญ วิจารณ์ และเสาะหาคุณภาพ ทิศทางและเป้าหมายของชีวิตที่จะทำ ให้มนุษย์อยู่กับควา ความสงบสุข หากไม่แล้วสังคมมนุษย์ก็อาจกลายเป็น เบื้องนิคมของ เครื่องจักรกล และหุ่นยนต์และ คงจะพิงาปราณาสูญไปด้วยอาวุธที่ร้ายแรง เช่น ระเบิดปรมาณู แสงเลเซอร์ ฯลฯ วัฒนธรรม เป็นสิ่ง เกี่ยวเท่านั้นที่จะทำ ให้มนุษย์เยื่อใยต่อกันในทาง สังคมและ เศรษฐกิจของชาติ ฉะนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้อง สนับสนุน ส่งเสริม เมเยแพร่ พันฟู ปลูกฝัง และจรรโลงรักษา ไว้ให้คงอยู่สืบต่อกันต่อ ๆ ไป

ผลงานวิจัยทางกานวัฒนธรรม

ในปี พ.ศ. 2522 วิมล คำศรี¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม เรื่อง "การ

¹วิมล คำศรี, "การสอนศึกษานวิทยาในวิทยาลัยครูภาคใต้" วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยครูสงขลาทางมหาวิทยาลัย 2522), หน้า 67-90 อัดสำเนา.

สอนคติชนวิทยาในวิทยาลัยครูภาคใต้" โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริง ความคิดเห็น และความข้องใจของครู อาจารย์ และนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนคติชนวิทยา ระดับประกาศนียบัตรบริหารการศึกษาระดับสูง ในด้านหลักสูตร เนื้อหา วิธีสอนและกิจกรรม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู อาจารย์ และนักศึกษา รวม 110 คน ผลปรากฏว่า ครู อาจารย์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ และมอง เห็นคุณค่าหรือความสำคัญของคติชนวิทยา นักศึกษาส่วนใหญ่ เลือกเรียนวิชานี้ด้วยความสมัครใจ ครู อาจารย์ ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง ภาษากัน ประติมากรรม ภาพยนตร์ เพลงกลอน เด็กมากแต่ให้ความรู้ในเรื่องของสถาปัตยกรรมชาวมลายู ละครชาวมลายู ระบายชาวมลายู น้อย สารสำคัญที่ครู อาจารย์เน้นมากเป็นอันดับแรก คือ ความรู้ ความเข้าใจ ในรูปแบบ และเนื้อหาของขอมูลประเภทต่าง ๆ และทั้งครู อาจารย์ และนักศึกษามีความเห็นว่า หลักสูตร และเนื้อหาทางด้านคติชนวิทยาสนใจ น่าศึกษา เพราะก่อให้เกิดคุณค่าในด้านต่าง ๆ แก่นักศึกษาเป็นอย่างมาก

ปี พ.ศ. 2522 วรรณิ ศิวกุล¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมเรื่อง "การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างกลุ่มทดลอง ที่ถ่ายทอดด้วยวิธีการอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอน วิธีควบคุม ทั้สอดคล้องกับทัศนคติ ต่อมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นการศึกษาที่เป็นนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 60 คน ผลปรากฏว่า กลุ่มที่ได้รับ การถ่ายทอดด้วยวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรมมีความรู้ ความเข้าใจและ

¹ วรรณิ ศิวกุล . "การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม" (ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ มศว. ประสานมิตร 2524) หน้า 69-76, วัดป่าเมฆ.

ทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่า กลุ่มที่สอนในห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และในปีเดียวกันนี้ ไพโรจน์ พูลยรัตน์ ก็ได้นำการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม เรื่อง "การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในเขตการศึกษา 3" ซึ่งได้แก่ จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง และจังหวัดสงขลา โดยมีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับของ วรณีย์ ทิวกุล แต่ใช้กลุ่มประชากรที่เป็นตัวอย่างต่างกัน คือ ใ้ชนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 60 คน ผลปรากฏว่า กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีการอยู่อาศัยพักแรม มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ ต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่า กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดโดยวิธีการสอนในห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เหมือนกัน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 บำรุง สุขพรรณ ได้นำการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม เรื่อง "บทบาทและผลการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมในการเผยแพร่ฟื้นฟู พัฒนาความคิด จิตใจและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อประชาชนในชนบท" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินผลโครงสร้าง บทบาทและประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม ในการเผยแพร่ทางความคิด ทัศนคติ ฟื้นฟูจิตใจ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ต่อประชาชนในชนบท โดยใช้กลุ่มประชากรที่เป็นผู้รับผิดชอบงานทางด้านวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่น จำนวน 1,000 ตัวอย่าง ผลปรากฏว่า ความร่วมมือของประชาชนในการร่วมดำเนินการนั้น ให้ความร่วมมือมากที่สุดในทุกด้านที่ดำเนินงาน และได้พบปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก คือ ปัญหาด้านขาดวัสดุอุปกรณ์งบประมาณ เจ้าหน้าที่ และการขาดการสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรม

¹ ไพโรจน์ พูลยรัตน์. "การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในเขตการศึกษา 3" (ปริทัศน์นพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มศว.ประสานมิตร, 2524) หน้า 72-81 อักสำเนา

² บำรุง สุขพรรณ "บทบาทและผลการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมในการเผยแพร่ฟื้นฟู พัฒนาความคิด จิตใจและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อประชาชนในชนบท" รายงานการวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2525 หน้า 67-68 อักสำเนา.

ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและความสำคัญ เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เพราะวัฒนธรรมนั้นมีความหมายลึกซึ้งไปถึง ความเป็นชาติอย่างแท้จริง ฉะนั้น จึงควรช่วยกันส่งเสริม เผยแพร่ สืบสาน ปกป้อง และธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ให้คงอยู่สืบไป